

Izraelský národ – zvláštne prirodzené potomstvo

Boh vzťahol svoju zmluvu (abrahámovskú) aj na Jakoba a jeho semeno: „... zem, na ktorej ležíš, dám tebe a tvojmu semenu. A tvojho semena bude ako prachu zeme... a požehnané budú v tebe všetky čelade zeme a v tvojom semene“ (1. Mojžišova 28:13-15). Boh premenoval Jakoba na Izraela. Vieme už, že Boh túto zmluvu uzavrel s Izákom, ale s Izmaelom nie. Uzavrel ju s Jakobom, ale s Ezavom nie. Kladieme si otázku: Ako tento Boží výber (voľba) potomkov pre uzavretie zmluvy bude pokračovať v prípade Jakobovho semena? Ukáže sa, že v jednom zmysle bude pokračovať a v inom zmysle nie. Majme pritom na pamäti, že celý izraelský národ (ako etnikum) je v určitom zmysle tým zaslúbeným semenom (v množnom čísle), zaslúbeným potomstvom. Práve tento rozdiel v tom, v akom zmysle je izraelský národ tým zaslúbeným semenom a v akom zmysle nie je, je kľúčový pre porozumenie ďalšej histórie a pre porozumenie naplnenia zmluvných zaslúbení. Tejto skutočnosti chceme v ďalšom texte venovať patričnú pozornosť.

V starozákonnej dobe tento Boží výber akoby skončil. Ustrnul na izraelskom národe v tom

zmysle, že izraelský národ má byť vyplnením zaslúbenia, že Abrahámovho potomstva bude nespočetné množstvo a že izraelský národ má dostať do večného vlastníctva krajinu Kanaán.

Boh si zvolil celé Jakobovo telesné potomstvo a vstúpil s ním do zvláštneho vzťahu. Všetkých 12 kmeňov (pokolení) Jakobových (Izraelových) sa stáva Božou voľbou a Božím prozreteľným riadením vyvoleným národom. Boh s nimi vstupuje do zvláštneho vzťahu, veľmi odlišného od toho, v ktorom ostane s inými (pohanskými) národmi. Až novozmluvné zjavenie ukáže, že Boží výber (voľba) pokračuje (v inom zmysle) aj v pokoleniach po Jakobovi. Novozákonné písmo preto hovorí o „Izraeli z Izraela“ alebo o „Izraeli v rámci Izraela“ (o Izraeli v inom zmysle, než je Izrael ako celý národ, ako etnikum) alebo o „ostatku z Izraela“. Ale nepredbiehajme. Toto nás ešte len čaká po ceste od starozmluvných udalostí k ich novozmluvnému výkladu. Obráťme teraz pozornosť na izraelský národ ako zvláštne prirodzené potomstvo.

Boh si izraelský národ vyvolil, povolal a vykúpil. Vyvolil a povolal k špeciálnej úlohe, ktorú mal medzi národmi splniť v súvislosti s Božím plánom spasenia. Mali sa stať kráľovstvom kňazov a svätým národom (2. Mojžišova 19:5-6). Cez izraelský národ, ako zvláštny národ a „kráľovstvo kňazov“, mali byť požehnané všetky čelade zeme. V Božom pláne mal izraelský národ sprostredkovať ostatným národom známosť cesty spásy a poznanie toho, ako mať s Bohom správny vzťah. Okolité národy mali spoznať, že s Izraelom je jediný pravý živý Boh.

Sprostredkujúcu úlohu, ktorú mal Izrael vyplniť, poznávame aj podľa funkcie Šalamúnovho chrámu a vieme o nej z modlitby, ktorú sa Šalamún pri jeho otvorení modlil: „Áno, i cudzinca, ktorý nie je z tvojho ľudu Izraela, keby prišiel z ďalekej zeme pre tvoje meno, pretože počujú o tvojom veľkom mene a o tvojej mocnej ruke a o tvojom vystretom ramene – teda keby prišiel a modlil by sa v tomto dome, ty vyslyš na nebesiach, na pevnom mieste svojho bývania, a učiň

všetko, o čo bude volať k tebe, cudzinec, aby poznali všetky národy zeme tvoje meno, aby sa ťa báli ako tvoj ľud Izrael, a aby vedeli, že je tvoje meno menované nad týmto domom, ktorý som vystavil“ (1. Kráľov 8:41-43).

Boh vykúpil izraelský národ fyzicky z otroctva v Egypte krvou paschálneho baránka. Toto všetko sú mocné predobrazy, o ktorých ešte budeme hovoriť. Boh si sformoval Izrael ako zvláštny národ, ako svoj ľud, vtedy, keď ich svojím pôsobením, mocami a divmi vyviedol z otroctva v Egypte, aby mu svätoslúžili a aby mu boli zvláštnym vlastníctvom. Viedol ich do zasľúbenej zeme a na Sinajskej púšti im dal cez prostredníka Mojžiša zmluvu, ktorú nedal žiadnemu inému národu. Táto zmluva, nazvime ju mojžišovská zmluva (niekedy sa zvykne nazývať aj sinajská zmluva), je zmluvou povahy (charakteru) skutkov, pretože zmluvné zasľúbenia sa zmluvnej strane (izraelskému národu) vyplnia len pod podmienkou poslušnosti podmienkam zmluvy – Mojžišovmu zákonu (2. Mojžišova 19:5-6): „Tak teraz ak naozaj budete poslúchať môj hlas a budete ostríhať moju zmluvu, budete mi zvláštnym vlastníctvom nad všetky národy, lebo ved' moja je celá zem. A vy mi budete kráľovstvom kňazov a svätým národom...“

Mojžišov zákon je sumárne definovaný v desatore a aplikačne rozmenený na drobné vo forme záväzných nariadení, ktoré často obsahujú aj formulácie pokuty či trestu pri ich porušení. Sú to príkazy, čo sa musí, čo sa smie, čo sa nesmie a čo sa ako má robiť. V tomto zmysle je mojžišovská zmluva zásadne odlišná od abrahámovskej zmluvy. Aj keď sľubuje podobné zasľúbenia – zasľúbenú krajinu, požehnania, Boh bude svojmu ľudu Bohom a oni mu budú ľuďom – mojžišovská zmluva na rozdiel od abrahámovskej vyžaduje na strane ľudu, ktorý má byť Božím ľuďom, poslušnosť a spravodlivosť v zmysle konania predpísaných skutkov (5. Mojžišova 28; pozri aj 2. Mojžišova 19:5, 5. Mojžišova 11:13, 1. Samuelova 12:13-15).

Izraelský národ – Boží ľud pod dvoma zmluvami

Už sme vysvetlili, že izraelský národ ako etnikum je zvláštnym prirodzeným potomstvom (semenom) zaslúbeným Abrahámovi. Je teda v jednom špecifickom zmysle vyplnením zaslúbení daných Abrahámovi. V tomto špecifickom zmysle o ňom aj platí, že medzi ním (izraelským národom) a Bohom je uzavretá zmluva, ktorú Boh uzavrel s Abrahámom, s Izákom a s Jakobom. Prečo potom bolo potrebné, aby sa izraelský národ dostal pod ďalšiu zmluvu, zmluvu povahy skutkov, pod mojžišovskú zmluvu zákona? Vysvetlenie podáva novozmluvné písmo. Zákon bol pridaný pre prestúpenia.

To, čo izraelskému národu ako etniku celý čas unikalo a uniká dodnes, je skutočnosť, že príjemcom požehnaní abrahámovskej zmluvy sú len tí, ktorí majú abrahámovskú vieru, teda tí, ktorí sú z viery Bohu verní a Boha milujú, ktorí sú z viery Bohu poslušní. Inak povedané tí, ktorí majú obrezané, poslušné srdcia a veria zaslúbeniam, čo sa preukazuje v ich životoch vernosťou a poslušnosťou naproti Bohu. Úlohou zákona (mojžišovskej zmluvy charakteru skutkov) bolo, aby odkryl, že zďaleka nejde o celý izraelský národ. Preto je napísané, že „zákon je pre bezbožného“. Preto je napísané, že „zákon bol pridaný pre prestúpenia“. Od odovzdania zákona izraelskému národu na Sinajskej púšti sa izraelský národ ocitol pod dvoma zmluvami súčasne. Je kľúčové túto skutočnosť pochopiť správne.

Zákon (Mojžišov zákon) ako zmluva skutkov (mojžišovská zmluva) však nezrušil zmluvu, ktorá bola uzatvorená už skôr, abrahámovskú zmluvu. Funkciou zákona je odkryť hriech (neposlušnosť) a potrestať, odsúdiť ho. Zo zákona je len poznanie hriechu. Zákon nedokáže spasiť, pretože nedokáže dať život. Preto je zákon litera, ktorá zabíja, a služba zákona je službou odsúdenia. Dobrá správa pre tých z izraelského národa, ktorí mali abrahámovskú vieru a obrezané srdce, je tá, že zákon, ktorý bol pridaný pre prestúpenia, ich nemohol odsúdiť, pretože nemohol nahradiť ani zrušiť abrahámovskú zmluvu. Zákon mal v izraelskom národe vyplniť svoju funkciu hlavne voči tým Židom, ktorí boli neobrezaného srdca a tvrdej šije a reptali voči Bohu, Boha neposlúchali, rebelovali. Im mal zákon ukázať, že sa nemôžu spoliehať na to, že sú semenom Abrahámovým a príjemcovia požehnaní zmluvy uzavretej s Abrahámom,

Izákovi a Jakobovi. Zákon im mal ukázať, že všetky zaslúbenia abrahámovskej zmluvy dostanú len pod podmienkou poslušnosti. A zákon odkryl ich neposlušnosť. To im dávalo šancu urobiť pokánie, nápravu a vierou priľnúť k ich Bohu. Nová zmluva, ktorá je s príchodom Krista a plnosti v ňom naplnením abrahámovskej zmluvy, vysvetľuje, že tou najdôležitejšou funkciou zákona je, že bol pestúnom, ktorý mal priviesť všetkých ku Kristovi.

Izraelský národ – zvláštne prirodzené potomstvo

Boh si izraelský národ vyvolil za zvláštne vlastníctvo kvôli zaslúbeniam daným Abrahámovi, Izákovi a Jakobovi, pretože ako národ boli ich telesnými potomkami. Po rodovej línii boli Jakobovým potomstvom. Boh naplnil zaslúbenie, ktoré dal Abrahámovi (a potvrdil Izákovi aj Jakobovi), že jeho potomstvo zdedí zem Kanaán (1. Mojžišova 15:13-16): „A Hospodin riekol Abramovi: Vez istotne, že tvoje semeno bude pohostínom v zemi, ktorá nebude patriť im, a budú im, ľuďom tej zeme, slúžiť, a budú ich trápiť štyristo rokov. Ale aj národ, ktorému budú slúžiť, ja budem súdiť, a potom vyjdú s veľkým majetkom... Ale štvrté pokolenie sa navráti sem, lebo ešte doteraz nie je doplnená neprávosť Amoreja“ (15:13-16). Vo verši 13 výraz „semeno“ reprezentuje celý izraelský národ ako zvláštne telesné potomstvo Abraháma. Izraelský národ je Abrahámovo potomstvo, ktoré Boh (fyzicky) vykúpil z otroctva v Egypte.

V tomto zmysle predstavuje izraelský národ zvláštne, avšak telesné (prirodzené) Abrahámovo potomstvo. To, že izraelský národ ako Boží vyvolený ľud a Kanaán ako zaslúbená zem a „kráľovstvo kňazov“ ako prostriedok pre spásu národov nepredstavujú konečné a úplné naplnenie zaslúbení daných Abrahámovi, Izákovi a Jakobovi, odhalí naplno až príchod Novej zmluvy a novozmluvné zjavenie. Už v starozmluvnej ére sa to naznačuje vo chvíli, keď izraelský národ zlyháva. Keď je neposlušný, reptá, rebeluje na púšti, slúži modlám, nezachováva zmluvu (mojžišovskú zmluvu) a nenapĺňa poslanie, ku ktorému bol vyvolený.

Povedali sme vyššie, že Boží výber potomstva v jednom zmysle zastal a spočinul na celom

izraelskom národe. V inom zmysle však pokračoval ďalej. To, že konečným a plným naplnením Božieho plánu cez zmluvu zaslúbení nebude celý izraelský národ, vidieť už aj zo starozmluvných proroctiev. Tieto hovoria o „ostatku“ z Izraela či Jakoba (napríklad Izaiáš 10:21-22 a pozri aj novozmluvný apoštolský výklad tohto proroctva v Rímskym 9:27): „Ostatok sa navráti, ostatok Jakobov, k silnému Bohu, Udatnému Hrdinovi. Lebo keby bolo tvojho ľudu, Izraelu, ako morského piesku, len ostatok sa navráti z neho. Usúdená záhuba zaplaví spravodlivosťou ako povodeň.“ Z takýchto veršov vidno, že ani to, že by bolo izraelského národa ako piesku mora, neznamená konečné naplnenie zaslúbení daných v zmluve, ale že konečné naplnenie sa týka len ostatku z izraelského národa. Týmto je poodhalené, že prostredníctvom svojich zaslúbení cieľi Boh na väčšiu a vyššiu realitu, než akou sú fyzická (zemská) krajina či ľud v zmysle etnika (národa). Teda konečné a plné vyplnenie zaslúbení sa vlastne netýka fyzického národa a fyzickej krajiny, ale sa týka skutočného Božieho ľudu v duchovnom (nebeskom) zmysle a večnej nebeskej vlasti.

Podobne prorokuje Hozeáš (1:10): „Avšak bude počet synov Izraelových ako piesku mora, ktorý sa nedá ani zmerať ani spočítať, a stane sa, že na mieste, kde im bolo povedané: Vy nie ste mojím ľuďom, povie sa im: Synovia silného Boha živého.“ V kontexte starozmluvných písem a udalostí sa nám toto proroctvo môže javiť tak, že sa tu hovorí o Božej nevôli a zavrnutí izraelského národa pre ich neposlušnosť a modloslužbu, ktoré vyvrcholilo ich zavlečením do exilu v Babylone, a o opätovnom prijatí izraelského národa za Boží ľud. Avšak novozmluvný apoštolský výklad (Efezským 2; Galatským 3) výslovne tvrdí, že toto proroctvo hovorí aj o spasení pohanov. Hovorí o prijatí tých, ktorí boli ďalekí a cudzí zmluvám zaslúbenia (Efezským 2:11-19), ale teraz sú blízki, ktorí boli nemilovaní, ale teraz sú milovaní. A hovorí, že výraz pre skutočný Boží ľud – „synovia silného Boha živého“ – sa vzťahuje na ostatok z Izraela a na spasených z pohanov zo všetkých čeladi zeme (zo všetkých národov). Teda na Cirkev zo Židov i pohanov, kde už niet ani Žida, ani pohana (Galatským 3:28). Apoštol odhaľuje, že zaslúbenie o tom, že Abrahámovho semena bude ako piesku mora (nespočetné množstvo), sa izraelského národa týka len predobrazne a len zemsky (vo fyzickom zmysle), avšak úplným a konečným naplnením tohto zaslúbenia je Cirkev zo Židov i pohanov. Rovnako je to aj v prípade ostatných zaslúbení: veľký národ, požehnanie všetkých čeladi zeme, zaslúbená vlasť (krajina), králi s Abrahámovým pôvodom, kráľovské kňazstvo atď.